

รายงาน

ISSN 0125-7447

การเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
DIVISION OF EPIDEMIOLOGY MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

ปีที่ ๒๙
27 กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

ฉบับที่ ๙

NUMBER 9

VOLUME 29
FEBRUARY 27, 1998

สารบัญ CONTENTS

รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ในหญิงตั้งครรภ์ 117
จังหวัดสระบุรีพ.ศ.2540
Behavior Risk of HIV Infection among Pregnant Women in Saraburi, 1997

รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ในหญิงตั้งครรภ์ จังหวัดสระบุรีพ.ศ.2540

Behavior Risk of HIV Infection among Pregnant Women in Saraburi, 1997

ดวงพร อรรถบวรพิศาล วท.บ.

(Doungporn Auttabowornpisan)

บทนำ

ในปัจจุบันสถานการณ์โรคเอดส์ยังคงเป็นปัญหาสำคัญทางการแพทย์และสาธารณสุข การแพร่ระบาดในแทบทุกประเทศทั่วโลกยังไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง จังหวัดสระบุรี ได้รณรงค์เผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่ประชาชนทั่วไปในทุกรูปแบบ แต่แนวโน้มของจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์/ผู้ติดเชื้อที่มีอาการก็ยังไม่ลดลง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากมีสถานเริงรมย์ และสำนักหญิงโสเภณีเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อ HIV อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะประชากรกลุ่มแม่บ้านหญิงตั้งครรภ์ และทารกแรกคลอด ซึ่งอาจติดเชื้อเอดส์โดยไม่รู้ตัวจากการมีเพศสัมพันธ์กับสามีที่มีเชื้อเอดส์ และการถ่ายทอดเชื้อจากแม่สู่ลูก ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจผู้ติดเชื้อเอดส์เฉพาะพื้นที่ระหว่างเดือนมิถุนายน 2536 ถึงเดือนมิถุนายน 2539 พบว่า ร้อยละการติดเชื้อ ในหญิงตั้งครรภ์มีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจาก การติดเชื้อเอดส์ในหญิงตั้งครรภ์เป็นปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคม

และเศรษฐกิจโดยรวม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ของหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดสระบุรี เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงานเฝ้าระวัง ควบคุมและป้องกันการติดเชื้อเอดส์ในหญิงวัยเจริญพันธุ์ ก่อนสมรส และก่อนตั้งครรภ์ รวมทั้งการติดเชื้อเอดส์จากมารดาสู่ทารกในครรภ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากรและการตั้งครรภ์ของหญิงที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี และโรงพยาบาลพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ระหว่างวันที่ 1 - 31 กรกฎาคม 2540
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางเพศของหญิงที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี และโรงพยาบาลพระพุทธบาทจังหวัดสระบุรี ระหว่างวันที่ 1 - 31 กรกฎาคม 2540
 - 2.1 ประสพการณ์ทางเพศครั้งแรก ได้แก่ อายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก บุคคลที่มีเพศสัมพันธ์ด้วยครั้งแรก และการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก
 - 2.2 พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ในรอบปีที่ผ่านมา ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นที่ไม่ใช่สามี การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นและการมีเพศสัมพันธ์เพื่อแลกกับเงิน
 - 2.3 การเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการรักษา

วัสดุและวิธีการ

ให้หญิงตั้งครรภ์ที่อ่านออก เขียนได้ทุกราย ที่มารับบริการฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี และ โรงพยาบาลพระพุทธบาท ทั้งรายใหม่และรายเก่าที่พบครั้งแรก ในช่วงเวลาระหว่างวันที่ 1 - 31 กรกฎาคมพ.ศ.2540 กรอกแบบสอบถามสำหรับการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ของกองระบาดวิทยากระทรวงสาธารณสุข

ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป Epi-info

ผลการวิจัย

หญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี และโรงพยาบาลพระพุทธบาท มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 24 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 20 - 24 ปี (ร้อยละ 33.6) ร้อยละ 52.5 ทำงานในโรงงานร้อยละ 86.3

มีสถานภาพสมรสแต่งงานแล้ว และอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 57.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดสระบุรีมานานมากกว่า 1 ปี (ร้อยละ 74.0) และพบว่า จังหวัดที่อยู่ยาวนานที่สุดคือจังหวัดสระบุรี (ร้อยละ 65.1) ร้อยละ 51.7 เป็นการตั้งครรภ์ครั้งแรก อายุครรภ์มากกว่า 6 เดือน ร้อยละ 61.8

สำหรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก พบว่า ส่วนใหญ่มีการร่วมเพศครั้งแรกเมื่ออายุระหว่าง 15 - 19 ปี (ร้อยละ 56.1) อายุเฉลี่ยที่มี เพศสัมพันธ์ครั้งแรก เท่ากับ 17.5 ปี สำหรับบุคคลที่หญิงตั้งครรภ์มีเพศสัมพันธ์ด้วยครั้งแรก ส่วนใหญ่เป็นสามี (ร้อยละ 92.9) ด้านการป้องกันโดยการใช้ถุงยางอนามัย เมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกพบว่า ไม่ใช้ถุงยางอนามัยสูงถึงร้อยละ 91.0

เอกสารอ้างอิง

1. ควบคุมโรคติดต่อ, กรม. "แผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535 - 2539 โครงการป้องกันโรคเอดส์".

กรุงเทพมหานคร: กองโรคเอดส์, 2534. (อัดสำเนา)

2. ChinJ, Lwanga S, MamJM. The global epidemiology and projected short - term demographic impact of AIDS. Population Bulletin of United Nations 1989; 27.

3. เอกชัย โค้วาวิสารัช. ผลการตั้งครรภ์ของผู้ตั้งครรภ์ติดเชื้อเอดส์โรงพยาบาลเลิดสิน พ.ศ. 2532 -2536. วารสารวิทยาการระบาด ปีที่ 2 ฉบับที่ 2, 2537; 2 - 8.

4. สาธารณสุข, กระทรวง. คู่มือการปฏิบัติงานเรื่องแนวทางการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคเอดส์. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, 2532: 3 - 5.

5. กรรณิกา เรืองเดช และคณะ. ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 2536.

6. Thomas R. Prohaska ,et al. Determinants of Self - Perceived Risk for AIDS. Journal of Health and Social Behavior Vol. 31, 1990.

7. WHO "AIDS and the family" IPPE Review of Population and Development People. XIV 1987.

8. สืบพงศ์ ไชยพรรค. การยอมรับการคุมกำเนิดของกลุ่มวัยรุ่นในสถาบันอาชีวศึกษา กรณีศึกษาเฉพาะของอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, 2530.

9. จุฑามาศ นุชนาถ. การมีเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิดของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัด

สุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.

10. อรพรรณ ระลึกมูลและคณะ. รายงานผลการวิจัยพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยม 6 จังหวัดพิษณุโลกปี 2537. พิษณุโลก: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสุรสีห์กราฟฟิค, 2537: 6 - 25.
11. อรพรรณ ระลึกมูล และคณะ. ผลการสำรวจพฤติกรรมทางเพศและการวางแผนควบคุมป้องกันโรคเอดส์ จังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสุรสีห์กราฟฟิค, 2539: 10 - 15.
12. ชาย โพธิ์สีดา และแอนโทนี ประมวลรัตน์. เพศสัมพันธ์: ความคิดเห็นและพฤติกรรมของหญิง ในโครงการวิจัยทางพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคเอดส์ในประเทศไทย. เอกสารประกอบการสัมมนา ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ วันที่ 2 สิงหาคม 2537.
13. คำนวน อึ้งชูศักดิ์ และคณะ. ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงเฉพาะพื้นที่สำหรับกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ประเทศไทย รอบที่ 1 พ.ศ. 2538. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ วันที่ 25 - 29 มีนาคม 2539 จังหวัดเชียงใหม่ (อัดสำเนา)
14. สมศักดิ์ น้อยเพ็ง. รายงานการวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้และไม่ใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันโรคเอดส์ของหญิงบริการในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิษฐ์: 1995.สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด, 2538.

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของหญิงตั้งครรภ์ จำแนกตามอายุ อาชีพ สถานภาพสมรส การศึกษา ระยะเวลา และสถานที่อยู่อาศัย

ข้อมูลด้านประชากร	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
< 20	83	21.61
20-24	129	33.59
25-29	124	32.29
≥ 30	48	12.50
รวม	384	100.00
Mean = 24.06 SD = 5.11 Max = 42		
อาชีพ		
แม่บ้าน	80	23.19
เกษตรกร	46	13.33
ทำงานโรงงาน	181	52.46
ค้าขาย	24	6.96
กรรมกร	6	1.74
รับราชการ	7	2.03
อื่นๆ	1	0.29
รวม	345	100.00
สถานภาพสมรส		
แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน	327	86.28
แต่งงานแล้วแต่แยกกันอยู่	8	2.11
ยังไม่แต่งงานแต่อยู่ด้วยกัน	44	11.61
รวม	379	100.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลด้านประชากร	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ไม่ได้เรียน	1	0.27
ประถมศึกษา	215	57.79
มัธยมต้น	93	25.00
มัธยมปลาย	41	11.02
ปวช./ปวส.	18	4.84
อุดมศึกษา	4	1.07
รวม	372	100.00
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสระบุรี		
น้อยกว่า 1 ปี	60	16.39
มากกว่า 1 ปี	271	74.04
ไม่ได้อยู่สระบุรี	35	9.56
รวม	366	100.00
จังหวัดที่อาศัยอยู่นานที่สุด		
สระบุรี	226	65.13
จังหวัดในภาคกลาง	97	27.95
จังหวัดในภาคอื่น	24	6.92
รวม	347	100.00

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของหญิงตั้งครรภ์จำแนกตามลำดับและอายุครรภ์

ข้อมูลการตั้งครรภ์	จำนวน	ร้อยละ
ลำดับครรภ์		
ครรภ์แรก	197	51.71
ครรภ์ที่ 2	127	33.33
ครรภ์ที่ 3	53	13.91
ครรภ์ที่ 4 ขึ้นไป	4	1.05
รวม	381	100.00
อายุครรภ์		
< 3 เดือน	16	4.53
3 - 6 เดือน	119	33.71
> 6 เดือน	218	61.76
รวม	353	100.00

ตารางที่ 3 จำนวนร้อยละของหญิงตั้งครรภ์จำแนกตามประสบการณ์ทางเพศครั้งแรก

ประสบการณ์ทางเพศครั้งแรก	จำนวน	ร้อยละ
อายุเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก		
< 15 ปี	15	4.09
15 - 19 ปี	206	56.13
20 - 24 ปี	115	31.34
≥ 25 ปี	31	8.45
รวม	367	100.00

Mean = 17.5 SD = 18.7 Mim = 13 Max = 36

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประสบการณ์ทางเพศครั้งแรก	จำนวน	ร้อยละ
บุคคลที่มีเพศสัมพันธ์ด้วยครั้งแรก		
ผู้ชายที่รู้จักผิวเผิน	5	1.31
แฟนคนรักหรือเพื่อนที่รู้จัก	22	5.77
สามี	354	92.91
รวม	381	100.00
การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก		
ใช่	33	8.97
ไม่ใช่	335	91.03
รวม	368	100.00

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของหญิงตั้งครรภ์จำแนกตามพฤติกรรมทางเพศในรอบปีที่ผ่านมา

พฤติกรรมทางเพศรอบปีที่ผ่านมา	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนชายที่มีเพศสัมพันธ์ด้วย (ไม่รวมสามี)		
1 คน	38	77.55
2 คน	7	14.29
3 คน	4	8.16
รวม	49	100.00

ตารางที่ 4 (ต่อ)

พฤติกรรมทางเพศรอบปีที่ผ่านมา	จำนวน	ร้อยละ
การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่น		
ไม่ได้ใช้	21	72.41
ใช้ทุกครั้ง	8	27.59
รวม	29	100.00
การมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นเพื่อแลกเงิน		
เคย	4	1.15
ไม่เคย	343	98.85
รวม	374	100.00

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของหญิงตั้งครรภ์จำแนกตามการป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศ

การป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	จำนวน	ร้อยละ
การมีแผลหรือหนองที่อวัยวะเพศหลังร่วมเพศ		
เคย	23	6.59
ไม่เคย	326	93.41
รวม	349	100.00
การรักษาเมื่อมีแผลหรือหนองที่อวัยวะเพศ		
ซื้อยากินเอง	8	34.78
ซื้อยากินเองก่อนและไปรักษาที่คลินิกหรือโรงพยาบาล	3	13.04
ไปรักษาที่คลินิกหรือโรงพยาบาล	9	39.13
ไม่ได้รักษา	3	13.04
รวม	23	100.00

บทบรรณาธิการ

กระทรวงสาธารณสุข โดยกองระบาดวิทยาได้ริเริ่มกิจกรรมเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ (Behavior Sentinel Surveillance in Thailand) ในประชากรที่มีอายุระหว่าง 15 - 29 ปี เป็นครั้งแรกในกลางปี 2538 โดยได้ให้ประชากรกลุ่มเป้าหมาย อันได้แก่ กลุ่มคนงานชาย - หญิง ของฝ่ายผลิตในโรงงาน กลุ่มหญิงตั้งครรภ์ กลุ่มทหารเกณฑ์ และกลุ่มนักเรียนชาย - หญิง ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตอบแบบสำรวจพฤติกรรมด้วยตนเองโดยไม่ต้องระบุชื่อ (Anonymous Self -Administered questionnaire) เพื่อติดตามแนวโน้ม และการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ในประชากรกลุ่มดังกล่าว

จังหวัดสระบุรี เป็นหนึ่งใน 19 จังหวัดที่เป็นหน่วยเฝ้าระวัง (Sentinel Site) ของระบบเฝ้าระวังนี้และรายงานฉบับนี้ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของผลการสำรวจในปี พ.ศ.2540 ซึ่งนับเป็นรอบที่ 3 ของการดำเนินการเฝ้าระวังฯการแปลผลของข้อมูล และการนำผลไปใช้ จึงควรระมัดระวังเนื่องจาก ระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงนี้ออกแบบมา เพื่อศึกษาแนวโน้ม และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางเพศที่เป็นภาพรวมของประเทศ การแปลผลเดี่ยวๆเฉพาะรอบ และเฉพาะจังหวัดอาจจะไม่ได้ภาพที่แสดงปัญหาอย่างชัดเจน ซึ่งอาจจะเนื่องมาจาก ประชากรที่ศึกษาอาจไม่ใช่ตัวแทนของหญิงตั้งครรภ์ทั้งหมดของจังหวัดก็ได้ การเอาข้อมูลจากการสำรวจในรอบที่ 1 และ 2 มาประกอบการเปรียบเทียบวิเคราะห์ และแปลผลจะช่วยให้เห็นภาพของปัญหา แนวโน้ม และการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมทางเพศของประชากรกลุ่มนี้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สุชาดา จันทสิริยากร

(Suchada Juntasiriyakorn)

กลุ่มงานระบาดวิทยาของโรคเอดส์กองระบาดวิทยา